

УДК 340.12 : 342.5

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОНАРХІЇ ЯК ФОРМИ ПРАВЛІННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Студ. І.Ф. Гненюк, гр. БП-2-16,
Науковий керівник ас. А.П. Головащук
Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Визначення особливих рис, притаманних монархічній формі правління та характеристика основних її видів.

Об'єкт та предмет дослідження. Монархічна форма правління, як одна з різновидів форми державного правління.

Методи та засоби дослідження. Спостереження, порівняння, узагальнення.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Обрана мною тема «Монархія як форма правління» дуже актуальна на сьогоднішній день. По-перше монархія як форма правління існує вже багато століть, і багато країн, що мають монархів, не мають наміру змінювати форму правління, цінуючи свої традиції. Так, провідні країни Європи не відмовилися від неї.

Результати дослідження. У розвинених країнах монархія перетворилася на символ спадковості історичних традицій, втілення ідеї національної державної єдності, неперервності її існування. Найбільш характерна ця особливість для розвинених країн – Великобританії, Швеції, Данії, Японії, або через збереження в суспільстві значних пережитків феодалізму та застарілих форм суспільної організації, що притаманно державам Близького Сходу – Оману, Об'єднаним Арабським Еміратам, Саудівській Аравії та ін.

По – друге монархія вважається доволі сильним інтегруючим інститутом суспільства через те, що її представляють політично і соціально нейтральною. Історичний досвід свідчить, що монархія може відігравати справді стабілізуючу роль у гострих кризових ситуаціях, в умовах різкого загострення соціальних проблем і конфліктів.

Поєднання демократії і монархії у ХХ ст., що до цього вважалось явищем ірреальним, як демонструє практика на прикладі існування парламентарних монархій, дає чудові результати і забезпечує цій формі правління існування в майбутньому. Тому не можна погодитися з твердженнями прибічників еволюційної теорії, що форми верховної влади пов'язані з різними ступенями економічного та культурного розвитку нації.

Справа в тому, що існують нації, які протягом всього свого розвитку знали лише одну форму правління. Так, Візантія весь час була монархією. Це ж стосується сучасних держав – Великобританії та Японії. Швейцарські ж племена тільки завоюванням ставали підданими монарха, а як тільки здобували самостійність, поверталися до республіканської форми правління.

Отже, коли форма правління держави не суперечить історичним традиціям, менталітету нації, не нав'язується силовими методами ні ззовні, ні зсередини, а являє собою природний процес, тоді й державне утворення буде міцним, здатним до подальшого розвитку не залежно від того є воно монархією чи республікою.

Монарх сьогодні – арбітр у державі, гарант її стабільності. Підтвердженням цьому можуть бути слова видатного російського мислителя Л.О.Тихомирова, який вважав, що суть монархії не у сваволі однієї людини, а в одноосібному вислові національного ідеалу: «... Ідея монархічної влади полягає не в тому, щоб відображати власну волю монарха, що базується на думці нації, а в тому, щоб відображати народний дух, народний ідеал, висловлювати те, що думала б нація і чого хотіла б нація, якби стояла на висоті своєї ідеї» [1].

Монарх, на відміну від президента, володіє цілим рядом почесних прав і прерогатив. Серед них – виключне право носити особистий титул – імператор, цар, король, герцог,

господар та ін., в країнах сходу – фараон, султан, шах, емір, хан та ін., а також мати державні регалії (символи верховної влади) – трон, корона, скипетр і держава, мантія й та ін.

Англійська королева сьогодні іменується так: «Єлизавета Друга Божою милістю Королева Об'єднаного Королівства Великобританії, Північної Ірландії і її інших володінь і територій королева, глава Співдружності, захисниця віри» [2].

Досить часто основний закон тієї чи іншої держави забороняє монархам без дозволу парламенту чи уряду або без узгодження з ними покидати межі держави. Конституція Швеції передбачає, що глава держави повинен радитися з прем'єр-міністром, перш ніж виїхати за кордон [3] через те, що подібні візити розцінюються як акт важливого політичного значення.

Основні закони багатьох монархічних країн вимагають від свого глави держави певної релігійної приналежності. Наприклад, королеві Норвегії Конституція наказує «завжди дотримуватися євангелійсько – лютеранської релігії, підтримувати її й сприяти їй» [4].

У статті 65 Конституції Іспанії записано, що «король одержує з бюджету держави загальну суму на утримання своєї сім'ї та Двору і вільно розпоряджається нею» [5].

Дуже цікавим є те, що бувають випадки, коли одна і та ж особа є монархічним главою кількох держав. Правознавці подібне явище іменують особистою унією, яка, до речі, має досить глибоке коріння. Так, у 1385 р. Польща і Литва заключили Кревську унію, за якою Великий Литовський князь Ягайло став і польським королем. Історики і правознавці кваліфікують цю унію як особисту або персональну [6].

Висновки. Основні властивості (ознаки) монархічної форми правління. Найсуттєвішою ознакою, що простежується у змісті самого терміна «монархія», є єдиновладдя. Це означає, що державна влада, яка характеризується організаційною та функціональною єдністю своїх органів, сконцентрована в руках одного з них – глави держави, що персоніфікується монархом. Оскільки серед суб'єктів державного спілкування один («монос») він є джерелом державної влади, то в його руках зосереджується вся повнота цієї влади. Влада монарха верховна, суверенна, не знає обмежень і поширюється на всі сфери державної діяльності. Тобто правління в такій державі є результатом одноосібних дій одного вищого органу влади – глави держави, оскільки навіть при розподілі повноважень між іншими державними органами остаточне рішення з будь – якого питання залишається за ним. Суть другої ознаки, що вказує на монархічний характер системи влади цієї історичної епохи, полягає в тому, що суб'єкти державного населення усунуті від процесу формування влади в державі. Владні інституції формуються одним правителем і відповідальність несуть перед ним. Типовою ознакою монархічної форми правління є безвідповідальність глави держави. Правитель не несе конкретної політичної та юридичної відповідальності за результати свого правління, а за помилки і зловживання в державному керівництві відповідають державні чиновники. Спадковість при передачі влади від одного глави держави до іншого. Безстроковість, довічність влади правителя.

Отже, монархія – це форма державного правління, при якій верховна влада в країні зосереджена (повністю або частково) в руках одноособового глави держави, і, як правило, передається у спадок.

Ключові слова: *форма держави, форма правління, монархія, абсолютна монархія, ознаки монархії.*

ЛІТЕРАТУРА

1. Бесчастний В.М. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2007. – 467 с.
2. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
3. Бостан С.К., Тимченко С.М. Державне право зарубіжних країн: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 504 с.